

Τὸ Σύνδρομο
τῆς
“Νέας Ἐποχῆς”...

...καὶ ἡ Ἑλπίδα
τῆς
Ὁρθοδοξίας μας

«Λάμπας ἐν τῇ Αἰγύπτῳ φωτισμὸν ἀληθείας, ἐδίωξας τοῦ ψεύδους τὸ σκότος·
τὰ γὰρ εἰδῶλα ταύτης Σωτήρ, μὴ ἐνέγκατά Σου τὴν ἰσχὺν πέπτωκεν...»

■ Αναγκαία ἐνημέρωση

Τὰ Απόκρυφα Χριστιανικὰ Κείμενα*

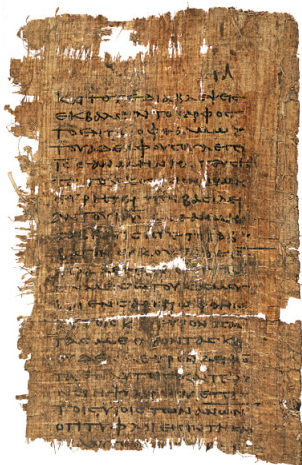
Μέρος Γ'.

Α'. Ποιὰ εἶναι τὰ Απόκρυφα Κείμενα (συνέχεια)

Τὸ Εὐαγγέλιον τοῦ Θωμᾶ, πού χρονολογεῖται τὸν 2ο αἰ. μ.Χ. καὶ ἐξιστορεῖ τὴν παιδικὴ ἡλικία τοῦ Ἰησοῦ, καθὼς ἀφηγεῖται φανταστικὰ ἐπεισόδια ἀπὸ τὴν καθημερινὴ ζωὴ Του, ἀπὸ πέντε μέχρι δώδεκα χρόνων, παρουσιάζοντάς Του νὰ κάνει θαύματα. **Εἶναι** μικρὸ, πολὺ περιεκτικὸ, χωρὶς θεολογικὸ βάθος καὶ ἰδιαίτερη σοβαρότητα. **Πρόκειται** γιὰ ἓνα ψευδεπίγραφο ἔργο, γραμμένο πιθανὸν ἀπὸ κάποιον Θωμᾶ Ἰσραηλίτη. **Διηγεῖται** ὅτι «ὁ μικρὸς Ἰησοῦς κάνει θαύματα γιὰ παιχνίδι ἢ ἀκόμα καὶ γιὰ ἐκδίκηση. **Ἐξευτελίζει** τοὺς δασκάλους του μὲ τὶς γνώσεις του καὶ προκαλεῖ τὸν θάνατο ἢ τὴν ἀνάσταση ἀνθρώπων πού προσπάθησαν νὰ τὸν βλάψουν»¹.

Τὸ βιβλίον αὐτό, δὲν περιέχει αἰρετικὲς διδασκαλίες καὶ εἶχε διαδοθεῖ πολὺ. **Γράφτηκε** στὰ ἑλληνικὰ καὶ σώζονται μεταφράσεις καὶ διασκευές του στὰ λατινικά, στὰ σλαβικά, στὰ ἀραβικά καὶ στὰ συριακά.

Ἀποκλείστηκε ἀπὸ τὸν Κανόνα καὶ δὲν τοῦ ἀποδόθηκε καμιά ἀξιοπιστία, ἂν καὶ παρουσιάζουν ἐνδιαφέρον οἱ διηγήσεις γιὰ τὴν Κοίμηση τῆς Παναγίας, ἀπὸ τὶς ὁποῖες σώζονται 67 χειρόγραφα μὲ διάφορες παραλλαγές, σὲ

*Ἐνα τμῆμα τοῦ Εὐαγγελίου τοῦ Θωμᾶ.

πολλές γλῶσσες, ὅπως στή συριακή, στήν κοπτική, στήν ἀραβική, στήν αἰθιοπική, στήν ἀρμενική, στή σλαβική κ.λπ.

Τὸ κυριότερο χειρόγραφο εἶναι «Λόγος εἰς τὴν Κοίμησιν τῆς ἁγίας Θεοτόκου» τοῦ Ἀγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου, πὺ τοποθετεῖται στὸν 5ο ἢ 6ο αἰ. μ.Χ. καὶ ἐπηρέασε τὴν Παράδοση γιὰ τὰ γεγονότα τῆς Κοίμησης τῆς Παναγίας.

Τὸ περιεχόμενο τοῦ βιβλίου αὐτοῦ ἔγινε δεκτὸ ἀπὸ τοὺς Χριστιανούς καὶ ἐκεῖ ἀναφέρεται ἡ περίφημη μεταφορὰ τῶν Ἀποστόλων «ἐπὶ νεφελῶν» γιὰ νὰ παραστοῦν στήν ταφή τῆς Θεοτόκου, ἡ ἀπόπειρα κάποιων μεθυσμένων Ἰουδαίων νὰ βεβηλώσουν τὸ ἅγιο σῶμα Τῆς κ.ἁ.

Απὸ τὰ κείμενα αὐτὰ γνωρίζουμε ἐπίσης γιὰ τὴν Μετάσταση τῆς Θεοτόκου, καθὼς καὶ γιὰ τὴν παράδοση τῆς Ἁγίας Ζώνης κατὰ τὴν ὥρα τῆς Μετάστασής της στὰ χέρια τοῦ ἀποστόλου Θωμᾶ.

Τὰ κείμενα αὐτά, γραμμένα στήν συριακή γλῶσσα τὸν 3ο αἰ. μ.Χ., τὰ βρίσκει ὁ Εὐσέβιος στὰ ἀρχεῖα τῆς Ἐδεσσας καὶ τὰ μεταφράζει στήν ἐλληνική γλῶσσα.

Πιθανολογεῖται, ὅτι τὸ κείμενο τοῦ Θωμᾶ δὲν γράφτηκε ἀπὸ ἓναν, ἀλλὰ ἀπὸ πολλοὺς καὶ ὑπέστη πολλές ἀναθεωρήσεις καὶ αὐτὸ φαίνεται ἀπὸ τὸ γεγονός, ὅτι ἐκφράζει πολλές θρησκευτικὲς παραδόσεις πὺ βρίσκονται στὸ τελικὸ κείμενο.

Ενδιαφέρον παρουσιάζουν ἡ Χριστολογία καὶ ἡ ἐκκλησιολογία τοῦ **Κατὰ Θωμᾶν Εὐαγγελίου**, π.χ. δὲν γίνεται λόγος γιὰ τὴν ὑποστατικὴ ἔνωση τῆς θείας μὲ τὴν ἀνθρώπινη φύση στὸ πρόσωπο τοῦ Θεοῦ Λόγου καὶ ἀκόμη ὅρος ἄγνωστος στὸν Θωμᾶ εἶναι καὶ τὸ ὄνομα Χριστὸς πὺ δὲν ἀναφέρεται πουθενά, ἀλλὰ χρησιμοποιεῖ μόνο τὸ ὄνομα Ἰησοῦς.

Σὲ ὅ,τι ἀφορᾷ στήν ἐκκλησιολογία τοῦ **Κατὰ Θωμᾶν Εὐαγγελίου**, δὲν ὑπάρχει καμία ἐνδειξη γιὰ τὴν διαμόρφωση λειτουργίας τῆς λατρευτικῆς κοινότητας τοῦ τύπου τῶν τότε χριστιανικῶν κοινοτήτων, καθὼς λείπουν ἐντελῶς ἐκκλησιολογικὲς ιδέες ἀπὸ τὰ κείμενά του. **Γ**ιὰ παράδειγμα, ὑπόσχεται τὴν εἴσοδο στήν Βασιλεία τοῦ Θεοῦ στοὺς ἀνθρώπους ἀτομικά καὶ ὄχι συλλογικά. **Α**ρκεῖ ἡ κλήση τοῦ Ἰησοῦ καὶ ἡ ἀνταπόκριση στήν κλήση μὲ τὴν ἐφαρμογὴ τῶν λόγων Του πὺ ὁδηγοῦν στὴν σωτηρία.

Επιπρόσθετα, τὸ Εὐαγγέλιο αὐτὸ δὲν μπορεῖ νὰ χαρακτηριστεῖ λειτουργικὸ ἐκκλησιαστικὸ κείμενο, διότι δὲν ἀναφέρεται σὲ ἓνα σῶμα πιστῶν πὺ ἀναζητοῦν τὸν δρόμο τῆς σωτηρίας μέσα ἀπὸ τὴν ἔνωσή τους μὲ τὸν ἀρχηγὸ τῆς πίστες τους,

ἀλλὰ στήν ἀτομική ἀναζήτηση τῆς πορείας πού ὀδηγεῖ στήν ἐσωτερική Βασιλεία τοῦ φωτός.

Ἐπίσης, τὸ Κατὰ Θωμᾶν εἶναι τὸ μοναδικὸ Εὐαγγέλιο, στὸ ὁποῖο ὁ Ἰησοῦς ἐμφανίζεται νὰ δεῖπνεῖ πλαῖι σὲ μία γυναῖκα, ἐνῶ στὰ ὑπόλοιπα Εὐαγγέλια οἱ γυναῖκες κάθονται παρὰμε-
ρα, εἴτε κάτω, στὰ πόδια τοῦ Ἰησοῦ. **Αὐτὸ ἀποδίδεται** στὰ ἡθη τοῦ ἑλληνορωμαϊκοῦ περιβάλλοντος τῆς συριακῆς περιοχῆς, ἀπὸ ὅπου πιθανολογεῖται, ὅτι προέρχεται τὸ συγκεκριμένο Εὐαγγέλιο.

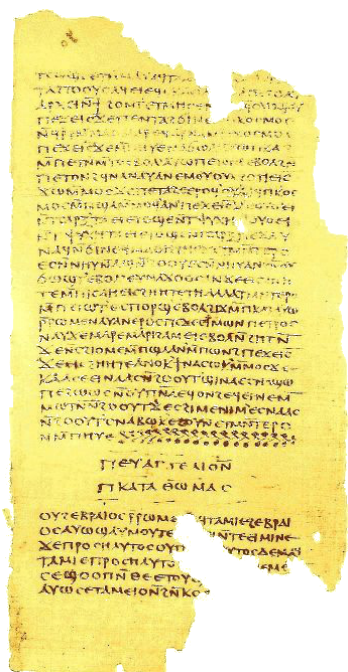
Ἄν καὶ τὸ κείμενο αὐτοχαρακτηρίζεται ὡς Εὐαγγέλιο, δὲν ἔχει σχεδὸν τίποτα κοινὸ μὲ τὰ γνωστὰ Εὐαγγέλια, ἐκτὸς ἀπὸ τοὺς λόγους πού ἀποδίδονται στὸν Ἰησοῦ καὶ αὐτὸ ἀκριβῶς εἶναι τὸ χαρακτηριστικὸ τοῦ κατὰ Θωμᾶν πού τὸ ἔχει κάνει δη-
μοφιλὲς μεταξὺ τῶν μελετητῶν τοῦ πρώιμου Χριστιανισμοῦ².

Ἐπιπρόσθετα, τὸ Ἀραβικὸ Εὐαγγέλιο τῆς Γεννήσεως περι-
έχει διηγήσεις θαυμάτων κατὰ τὴν περίοδο τῆς σκλαβιάς τῶν Ἰσραηλιτῶν στήν Αἴγυπτο καὶ γράφτηκε τὸν 7ο αἰ. μ.Χ. καὶ τὸ Εὐαγγέλιο τοῦ Ἰωσήφ τοῦ Τέκτονος τοῦ 4ου αἰ. μ.Χ. πού

ἐμφανίστηκε στήν Αἴγυπτο μὲ σκοπὸ νὰ ἀποδώσει τιμὴ στὸν Ἰωσήφ.

Τὸ Κατὰ Φίλιππον Εὐαγγέλιον, καταγράφει ἀποφθέγματα τοῦ Χρι-
στοῦ, μὲ καταγραφέα τὸν ἀπόστολο Φίλιππο. **Ἡ** συγγραφή του τοπο-
θετεῖται στὸ β' μιστὸ τοῦ 2ου αἰ. καὶ ἀνήκει στὸ γνωστικὸ σύστημα τοῦ Οὐαλεντίνου.

Ὅπως ὅλα τὰ γνωστικὰ κείμενα, περιέχει μυθοπλασίες χωρὶς θεολο-
γικὲς προεκτάσεις, πού ὑποτίθεται ὅτι συνιστοῦν μία ἀπόκρυφη γνώση τῶν οὐράνιων ἀληθειῶν καὶ προσ-
φέρεται στοὺς μνημένους γιὰ νὰ τοὺς σώσει. **Στὸ Κατὰ Φίλιππον Εὐαγ-
γέλιο** περιλαμβάνεται ἡ ἀναφορὰ στήν Μαρία τὴν Μαγδαληνὴ ὡς σύντροφο τοῦ Ἰησοῦ, προκαλώντας σύγχυση στοὺς ἀναγνώστες, οἱ ὁποῖ-
οι ἐξέλαβαν τὶς πληροφορίες αὐτὲς

Σελίδα μὲ τὸ τέλος
τοῦ Εὐαγγελίου τοῦ Θωμᾶ
καὶ τὶς ἑξὶ πρώτες γραμμὲς
τοῦ Εὐαγγελίου τοῦ Φιλίππου.

ὡς ἱστορικές, ἀγνοώντας ὅτι τὸ **Εὐ-
αγγέλιο τοῦ Φιλίππου** εἶναι ἀνι-
στορικό, ἐφ' ὅσον τόσο ὁ Ἰησοῦς,
ὅσο καὶ ἡ Μαγδαληνὴ μέσα σ'
αὐτὸ δὲν εἶναι ἱστορικά πρόσωπα,
οὔτε καὶ ἄνθρωποι, ἀλλὰ αἰῶνες
πὺν ἐμφανίστηκαν σάν ἄνθρωποι.

Τὸ Εὐαγγέλιον τοῦ Φιλίππου
εἶναι μία συλλογὴ γνωστικῶν λο-
γιῶν πὺν ἀφορᾷ τὰ μυστήρια τῆς
Ἐκκλησίας, τὸν Χριστό, τὴν ἐπι-
στροφὴ ὅλων στὴν τελειότητα καὶ
ἐνότητα. **Τὸ Ἅγιο Πνεῦμα** θεω-
ρεῖται θηλυκὴ θεότητα καὶ δὲν δέ-
χονται, ὅτι συνέλαβε τὸν Χριστὸ ἡ Παρθένος διὰ τοῦ Παρα-
κλήτου Πνεύματος.

Ἐδῶ ἀναφέρεται, ὅτι ὁ Ἰησοῦς φιλοῦσε συχνὰ τὴν Μαρία
τὴν Μαγδαληνὴ καὶ τοὺς ἄλλους μαθητὲς στὸ μέτωπο, ἄλλω-
στε ἦταν διαδεδομένη στὴν Ἀνατολὴ ἡ συνήθεια τοῦ φιλήμα-
τος στὸ κεφάλι τῶν πνευματικῶν παιδιῶν. **Δὲν** ἀποκλείεται
τὸ κείμενο ἐδῶ νὰ μιλάει γιὰ τὸ γνωστικὸ φίλημα, μὲ τὸ ὁποῖο
μεταδιδόταν ἡ χάρη τοῦ ἐνὸς πρὸς τὸν ἄλλον καὶ πὺν συνή-
θιζαν ὡς λειτουργικὴ συνήθεια μαζί μὲ τὸν ἐναγκαλισμὸ οἱ
γνωστικοὶ κύκλοι.

Μὲ πρότυπο τὸ **Εὐαγγέλιον τοῦ Βαρθολομαίου** ἢ τὸ **Κατὰ
Μαριάμ**, ἀντικαθιστώντας τὴν Παναγία μὲ τὴν Μαγδαληνὴ,
συντάχτηκε καὶ τὸ **Εὐαγγέλιο τῆς Μαρίας ἢ τῆς Μαγδα-
ληνῆς** σὲ γλῶσσα κοπτική πὺν περιλαμβάνεται στὸν Κώδικα
τοῦ Βερολίνου καὶ ἀνάγεται στὸν 5ο αἰ. μ.Χ. ἓνα ἑλληνικὸ ἀπό-
σπασμα τοποθετεῖται στὶς ἀρχές τοῦ 3ου αἰ. καὶ ἀπὸ τὸν Ἅγιο
Ἐπιφάνιο ἀναφέρεται καὶ τὸ **Εὐαγγέλιον τῆς Εὕας**, πὺν τοπο-
θετεῖται στὸ εἶδος πὺν ἀνακατεῦει τὴν Παλαιὰ μὲ τὴν Καινὴ
Διαθήκη.

(Ἔπεται τὸ Μέρος Δ')

Ἐνα τμήμα τοῦ Εὐαγγελίου τῆς
Μαρίας. Ἐνα γνωστικὸ εὐαγγέλιο
γραμμένον στὴν κοπτικὴ γλῶσσα
στὰ μέσα τοῦ Β' αἰ.

(*) Περιοδ. «Διάλογος», ἀριθμ. 114/Ἀπρίλιος - Ἰούνιος 2023. σελ. 11-14.
• Τῆς Ἑλένης Πενοπούλου (Μ.Θ.). • Ἐπιμέλ. ἡμετ.

1. Ε. Ἀδάμου, Σ. Γκιργκένη ὁ.π., σελ. 107-108. Ἰ. Καραβιδοπούλου, Γνω-
στικὸ Εὐαγγέλιο Θωμᾶ, «ἀπόκρυφα Χριστιανικὰ κείμενα», τ. Α', Ἀπό-

κρυφα Εὐαγγέλια, BB13, Θεσσαλονίκη, Πουρναρᾶ 1999, σελ. 301-326. H. Koester, *The Gospel of Thommas, Ancient Christian Gospels, Their History and Development*, London 19923, σελ. 75-128.

2. Ἰ. Καραβιδοπούλου, *Ἀπόκρυφα χριστιανικὰ κείμενα Α΄, Ἀπόκρυφα Εὐαγγέλια*, Πουρναρᾶ, Θεσσαλονίκη 2006, σελ. 309.